

неговото политическо освобождение. Тѣ сж люлката на демократичния български духъ. Тѣ отслужиха велика служба въ олтаря на отечеството.

Нѣма съмнение, че тая голѣма и ползотворна дейность на нашето народно читалище бѣ възможна поради позволениято на тогавашната турска власть свободно да се развиватъ, безъ да имъ се правятъ спънки въ тѣхнитѣ действия. Тогавашната турска управа, която е желала напредъка на своитѣ поданици, позволяваше свободното развитие на нашитѣ читалища. Дори турското правителство не е смѣтало за нужно да се утвърждаватъ уставитѣ на читалищата. Нека още споменемъ, че развитието на читалищното дѣло презъ тая епоха се е дължало на голѣмата пожертвувателность на ученолюбивия българинъ. Всички сръдства за издръжка на читалищата сж били набирани отъ читалищнитѣ членове, било като подаръкъ, било като редовенъ членски вносъ, отъ честитки по сватбитѣ, по еснафскитѣ и именни празници. Имало е и голѣми дарения отъ родолюбиви търговци българи, които сж подпомагали съ своитѣ сръдства народното читалище.

Въ онова време (1869—1872 г.) и нашитѣ революционери, които поддържаха една плодovита пропаганда между народа ни както въ Ромъния съ своя емигрантсти печатъ, така и въ България чрезъ словото на легендарния Василъ Левски, гледаха съчувствено на читалищното движение, подпомагаха го искрено. Любенъ Каравеловъ съ своя в. „Свобода“ често отдѣляше мѣсто за читалищата и винаги се отнасяше съ съчувствие къмъ тѣхната ползотворна работа. Уредницитѣ на тоя вестникъ разглеждаха читалищното движение като важна проява на общото просвѣтително движение въ страната, сжщо тъй важно за бъдещето на нашия народъ, както сж важни независима българска църква и български училища. Като добри българи революционеритѣ съчувствуваха на народното читалище и поощряваха народа ни да подкрепя материално читалищата, за да вършатъ успѣшно своята просвѣтна дейность. В. „Свобода“ често отправяше добри съвети къмъ читалищнитѣ дейци. Само Ботевъ въ своя в. „Знание“ (1875 г.) държеше отрицателно поведение къмъ читалищата. „Народътъ не може да чака спасението си отъ ония свои синове, които искатъ по-напредъ да го просвѣтятъ и да го образуватъ, пкъ тогасъ вече да мислятъ да му дадатъ свобода“. Ботевъ имаше погрѣшното разбиране, че нашиятъ народъ като откаже помощта си на читалищата, ще запази силитѣ и сръдствата си за дѣлото на революцията; той (Ботевъ) чрезъ „Знаме“ намираше едничкото спасение за народа въ „меча и огъня, въ кръвта и революцията“, и считаше нашитѣ читалища за палиативи, които пречатъ на революцията. Той имаше убеждението, че революционната дейность и революцията трѣбва да предшествоватъ всѣка културна работа, че само следъ революцията народътъ ще може да тръгне по пътя на всестранния културенъ напредъкъ. Въпрѣки писанията въ в. „Знаме“, нашитѣ читалища вършеха неспирно своето голѣмо културно дѣло.

ЧИТАЛИЩАТА СЛЕДЪ ОСВОБОЖДЕНИЕТО

Настѣпва освобождението на българския народъ отъ турското робство и се учредява новата българска държава съ крайно демократична конституция. Учредява се министерството на народното просвѣщение, което поема изцѣло учебното дѣло въ новата българска дър-